

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการครั้งที่ ๖/๒๕๕๗
วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๓.๓๐ น.

ณ ห้องประชุมสุทธิพร จีระพันธุ์ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายศักดิ์ชาย แก้วศรีนวล	หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม ผู้แทนเลขาธิการ ส.ป.ก.	ประธานคณะกรรมการ
๒. นางพิไลพรรณ แก้วศรีนวล	นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการพิเศษ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	คณะกรรมการ
๓. นางสาวกรวรรณ มั่นคง	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	คณะกรรมการ
๔. นายฉลอง มณีโชติ	ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ	คณะกรรมการ
๕. นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ผู้แทนผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมาย	คณะกรรมการ
๖. นางสาวศิริรัตน์ โชติเลอศักดิ์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๗. นางจิรวรรณ สถาพรจนา	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการพิเศษ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบ	คณะกรรมการ
๘. นายประกอบ ยิ่งชล	ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานวิศวกรรม ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๙. นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	คณะกรรมการ
๑๐. นางสาววรภรณ์ บัวเผื่อน	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	คณะกรรมการ
๑๑. นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	คณะกรรมการ และเลขานุการ
๑๒. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑) นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๒) นางสาวสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๓) นางสาวอารีวรรณ แข่งตระกูล	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๔) นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๕) นางสาวอนุสรรา มูลป้อม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๖) นางวันเพ็ญ จิรทรัพย์เจริญ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๗) นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๘) นายสุพจน์ สุขสิทธิ	เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน

/๙) นางสาว...

๙) นางสาวสุดา มาลากุล ณ อยุธยา	เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน
๑๐) นางสาวเกตุร เม่าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
๑๑) นายธิตินันท์ ศรีภมร	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๑๒) นายทรงวุฒิ ม่วงเจริญ	พนักงานจ้างเหมาบริการ
๑๓) นางสาวสมिता สมศรีรัตน์	พนักงานจ้างเหมาบริการ
๑๔) นายเกียรติยศ ทรงสง่า	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๑๕) นายชูชาติ เด่นศักดิ์	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๑๖) นางสาวนฤธิรา เคนนาดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๑๗) นางสาวนพพร จาริชา	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ส.ป.ก. เลย
๑๘) นายอาวุธ สุริยัน	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ส.ป.ก. ชุมพร

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๓๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

การประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งนี้ เป็นการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๕๗ เนื่องจาก
เลขาธิการ ส.ป.ก. ติดภารกิจ จึงมอบนายศักดิ์ชาย แก้วสินวล หัวหน้าผู้ตรวจราชการเป็นประธานแทน

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่อง การรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

ครั้งที่ ๕/๒๕๕๗ วันอังคารที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๗

ประธานคณะกรรมการฯ แจ้งที่ประชุม หากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือมีการแก้ไขแจ้งได้ที่ฝ่ายเลขานุการ

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

- ไม่มี -

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ รายงานความก้าวหน้า จำนวน ๔ เรื่อง

(๑) การศึกษากระบวนการการปลูกกาแฟ การแปรรูปกาแฟ และการบริหารจัดการ ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร

โดย นางสาวสุดารินทร์ รอดมณี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
สำนักวิชาการและแผนงาน	

วัตถุประสงค์ของการศึกษา ๑) เพื่อศึกษาการปลูกและการแปรรูปกาแฟ ของเกษตรกรวิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร ๒) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้าน
ถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร

/๒) ขอบเขต...

ขอบเขตการวิจัย ๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษากระบวนการปลูก การแปรรูปกาแฟ การบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในวิสาหกิจชุมชน กลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ ๒) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ บ้านถ้ำสิงห์ อ.เมือง จังหวัดชุมพร ๓) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๑) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ ๒) รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ๓) รูปแบบการใช้องค์ความรู้ วิธีการปลูก และการแปรรูปกาแฟเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

วิธีการศึกษา การศึกษาวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัย คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

๑) การปลูกกาแฟ ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า และเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จำนวน ๖ ราย

๒) การแปรรูปกาแฟ ได้แก่ ประธานกลุ่มฯ และที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูป จำนวน ๔ ราย

๓) การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ประธานและคณะกรรมการ จำนวน ๓ ราย

ขั้นตอนการศึกษา

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ ๒ ลงพื้นที่สำรวจที่แปลงปลูกกาแฟ เยี่ยมชมโรงงานผลิต

ขั้นตอนที่ ๓ ออกแบบและสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๔ เก็บข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายหลักทั้ง ๓ กลุ่ม และ ตรวจสอบข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาเบื้องต้น ได้ดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกลุ่มที่ปลูกกาแฟ

- สภาพพื้นที่เหมาะสมและเอื้อต่อการปลูกกาแฟ ดินเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนปนดินเหนียว
- นิยมปลูกกาแฟแซมในพื้นที่ว่างในสวนผลไม้
- สมาชิกผู้ปลูกกาแฟ ๑๒๕ คน รวมพื้นที่ปลูกกาแฟของสมาชิกประมาณ ๑,๕๐๐ ไร่
- ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย ๑๘๕ กิโลกรัมต่อไร่ (จากการสัมภาษณ์เกษตรกรดีเด่น ๖ ราย)

ในขณะที่ผลผลิตกาแฟเฉลี่ยของประเทศไทย ๑๒๖ กิโลกรัมต่อไร่ (ข้อมูลจาก สศก. ปี ๒๕๕๖)

- ปริมาณผลผลิตเมล็ดกาแฟรวมประมาณ $(๑,๕๐๐ * ๑๘๕) = ๒๗๗.๕$ ตันต่อปี
- ขายให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ ปีละ ๕๐ ตัน
- นอกจากนั้น ขายผลผลิตเมล็ดกาแฟให้ บริษัท เนสท์เล่ จำกัด, สหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟจังหวัดชุมพร และ

พ่อค้าคนกลาง

๒. กระบวนการปลูกกาแฟของสมาชิก

- รูปแบบการปลูกกาแฟ ส่วนใหญ่จะใช้ต้นกล้าที่ได้จากการคัดพันธุ์ และเพาะเมล็ดเองเป็นหลัก
- การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ นิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์พื้นเมืองถ้ำสิงห์ ที่ให้ผลดก เมล็ดใหญ่ กิ่งแขนงยาว ข้อถี่ เก็บผลผลิตง่าย และให้ผลผลิตดี

/- การเตรียม...

- การเตรียมดินเพาะกล้า จะเพาะแบบแปลงแปลง ภาดหลุม หรือกระบะเพาะ
- การเตรียมหลุม ขุดหลุมกว้างประมาณ ๓๐ - ๔๐ เซนติเมตร และลึกประมาณ ๓๐ เซนติเมตร โดยรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ และควรให้ต้นกาแฟเอียงทำมุมกับพื้นดินประมาณ ๔๕ องศา สำหรับระยะการปลูกส่วนใหญ่อยู่ที่ ๓x๔ เมตร
- การใส่ปุ๋ยและการให้น้ำต้นกาแฟ ในระยะแรกไม่จำเป็นต้องให้น้ำ เพราะส่วนใหญ่ปลูกในต้นฤดูฝน การให้ปุ๋ยไม่กำหนดปริมาณตายตัว ขึ้นอยู่กับขนาดของทรงพุ่มและการติดผล
- การทำสาวต้นกาแฟ ซึ่งเทคนิคสำคัญที่นิยมใช้ คือ การโน้มต้นกาแฟเพื่อให้แตกกิ่งรอบลำต้น แล้วเลือกกิ่งที่สมบูรณ์ ขนานกับลำต้น และอยู่ด้านในของลำต้น ไว้ประมาณ ๓ - ๕ กิ่ง จากนั้นเลี้ยงกิ่งดังกล่าวให้เจริญเติบโตและแข็งแรงดีสักระยะ ก่อนทำการตัดลำต้นเก่าทิ้ง
- วัชพืช เกษตรกรกำจัดโดยใช้ จอบ เสียม และเครื่องตัดหญ้า โรคและแมลงศัตรูพืชส่วนใหญ่ที่พบ คือ มอด หนอนเจาะลำต้น เพลี้ยแป้ง และเชื้อรา โดยมีวิธีการป้องกันกำจัด คือ รักษาความสะอาดและหมั่นตรวจตราความผิดปกติในแปลง
- การเก็บเกี่ยวผลผลิตกาแฟ เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวด้วยมือ และจะเลือกเก็บเฉพาะผลสีแดงและสีส้ม ซึ่งผลกาแฟสุกที่เก็บเกี่ยวแล้วจะเก็บไว้ไม่เกิน ๒ วัน หรือถูกนำไปจำหน่ายให้กลุ่มทันที เพื่อเข้าสู่กระบวนการแปรรูปต่อไป

๓. ต้นทุนการปลูกกาแฟ (ข้อมูลเบื้องต้นจากเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลหลัก ๓ ราย)

๑) ต้นทุนคงที่

- ค่าเตรียมดิน ๓๐๐ บาทต่อไร่
- ค่าซื้อพันธุ์ ๖๐๐ บาทต่อไร่
- ค่าจ้างแรงงานปลูกกาแฟ ๒๐๐-๒๕๐ บาทต่อไร่
- ค่าเครื่องมือ อุปกรณ์ ๒,๐๐๐-๒,๕๐๐ บาทต่อไร่
- คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการปลูกกาแฟเฉลี่ยประมาณ ๑,๑๙๓ บาทต่อไร่

๒) ต้นทุนผันแปร

- ค่าปุ๋ยคอก ๔๕๐-๖๐๐ บาทต่อไร่
- ค่าปุ๋ยเคมี ๔๐๐-๕๐๐ บาทต่อไร่
- ค่ายากำจัดศัตรูพืช ๗๐-๑๐๐ บาทต่อไร่
- ค่าจ้างแรงงานตัดแต่งกิ่ง ๒๐๐-๒๕๐ บาทต่อไร่
- ค่าจ้างแรงงานใส่ปุ๋ย ๘๐-๙๐ บาทต่อไร่
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น ๗๒-๑๐๐ บาทต่อไร่
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าไฟฟ้า ๒๕๐-๔๐๐ บาทต่อไร่
- ต้นทุนผันแปรรวม ๑,๕๒๒-๒,๐๘๐ บาทต่อไร่

๔. การแปรรูปกาแฟของกลุ่มเกษตรกร

- มีกระบวนการจัดการผลิตและแปรรูปกาแฟอย่างครบวงจร
- มีโรงงานแปรรูปกาแฟเป็นของกลุ่ม จ้างแรงงานรับกาแฟสดและสีเป็นกาแฟสาร ๖ คน จ่ายค่าจ้างรวมเดือนละ ๒๘,๖๐๐ บาท และจ้างแรงงานในโรงงาน ๒๒ คน จ่ายค่าจ้างรวมเดือนละ ๑๔๖,๐๐๐ บาท
- รับซื้อเมล็ดกาแฟจากคนในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์ กิโลกรัมละ ๒๐ บาท ปีละ ๕๐ ตัน สีเป็นเมล็ดสารได้ ๑๐ ตัน

/- เมื่อรับ...

- เมื่อรับเมล็ดกาแฟสดจากสมาชิกแล้ว นำมาสีเปียก ตาก สีแห้ง ก่อนนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์กาแฟรูปแบบต่างๆ

- มีการผลิตกาแฟคั่ว คั่วบด ๓ in ๑ และ ๔ in ๑
- กำลังการผลิตกาแฟสำเร็จรูป ๓๐๐-๔๐๐ กิโลกรัมต่อวัน หรือผลิตตามการสั่งซื้อจากฝ่ายการตลาด
- มีการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบ น้ำหนัก ความชื้น ล้างทำความสะอาดอุปกรณ์

๕. การตลาด มีการกระจายสินค้าไปตามช่องทางการจำหน่ายของกลุ่ม ทั้งหน้าร้านและการขายทางไปรษณีย์ ตัวแทนจำหน่ายในและนอกจังหวัดชุมพร รวมทั้งขายตรงให้กับผู้บริโภค

๖. การบริหารจัดการกลุ่ม

- สมาชิกทั้งหมด ๓๖๗ คน มีคณะกรรมการจัดตั้งกลุ่ม ๒๒ คน
- การบริหารงานใช้หลักการตลาดนำการผลิต วางแผนการตลาด มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย
- แหล่งเงินทุนได้จากการกู้จากสถาบันการเงิน และการระดมหุ้นจากสมาชิก
- ประชุมคณะกรรมการทุกวันที่ ๖ ของเดือน (การบริหารกลุ่ม การตลาด การผลิต และรสชาติกาแฟที่ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้บริโภค)
- ประชุมสมาชิกผู้ถือหุ้นทั้งหมดปีละครั้งในเดือนกุมภาพันธ์
- เงินกำไรสุทธินำมาปันผลคืนสมาชิกผู้ถือหุ้นร้อยละ ๖๕ สวัสดิการสมาชิกร้อยละ ๕ พัฒนากลุ่มและบุคลากรร้อยละ ๑๐ ครุภัณฑ์ร้อยละ ๕

๗. ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร

๗.๑ ด้านการปลูกกาแฟ

- แหล่งน้ำในการเพาะปลูกไม่เพียงพอ ต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก
- ปัญหาโรคและแมลง โดยเฉพาะมอดเจาะลำต้นและผลกาแฟ
- หากฝนตกหนักในช่วงออกดอก จะทำให้ดอกกร่วง ไม่ติดผล
- ผลผลิตส่วนหนึ่งที่ต้องขายให้กับพ่อค้าคนกลาง มีราคาผันผวน ถูกกดราคา

๗.๒ ด้านบัญชีและการตลาด

- เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ
- พบการค้างชำระจากการจำหน่ายสินค้ากับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด
- การจัดทำบัญชีไม่ละเอียด ไม่มีผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของกลุ่มฯ ในกิจกรรมต่าง ๆ

๗.๓ ด้านการแปรรูป

- การตรวจสอบปริมาณวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง มีการจดบันทึกไม่ถูกต้อง ทำให้การวางแผนการผลิตผิดพลาด
- การคำนวณระยะเวลาในการส่งวัตถุดิบผิดพลาด ทำให้การผลิตหยุดชะงัก
- ขาดงบประมาณในการซื้อเครื่องทำแห้งกาแฟแบบพ่นฝอย
- พื้นที่โรงงานคับแคบ มีเครื่องจักรในการผลิตกาแฟไม่เพียงพอ ทำให้ผลิตไม่ทันความต้องการ
- น้ำตาลเกล็ดใหญ่ทำให้ไม่สามารถผสมให้เข้ากับส่วนผสมอื่นๆ ต้องควบคุมคุณภาพในด้านนี้อย่างเคร่งครัด
- ขั้นตอนการบรรจุภัณฑ์ พนักงานขาดความชำนาญ ทำให้ของบรรจุภัณฑ์เสียหาย

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถามว่า ปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ ๒๗๗.๕ ตันต่อปี ไม่ทราบเป็นผลสด หรือเป็นผงกาแฟ

/นายณัฐพล...

นายณัฐพล ขานหมัด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ นักวิจัย อธิบายว่า ผลผลิตที่ผลิตได้เป็นผลสด ปริมาณผลผลิตอาจจะผลิตไม่ได้ตามนี้เนื่องจากการคำนวณจากตัวเลขเบื้องต้น เพราะเกษตรกรใช้วิธีการปลูกแซมในสวนผลไม้ชนิดอื่น และการเจริญเติบโตและอายุของกาแฟแต่ละต้นไม่เท่ากัน

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถามว่า ค่าไฟฟ้า ๒๕๐-๔๐๐ บาทต่อไร่ รวมถึงค่าเครื่องสูบน้ำใช้หรือไม่ ภาคใต้พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีฝนตกค่อนข้างชุก ทำไม่ถึงต้องใช้เครื่องสูบน้ำ

นายณัฐพล ขานหมัด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ นักวิจัย ชี้แจงเพิ่มเติมว่า รวมค่าเครื่องสูบน้ำ สำหรับเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำและจำเป็นต้องสูบน้ำมาให้กาแฟ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะให้น้ำพืชชนิดอื่นพร้อมไปด้วย

นายอาวุธ สุริยัน นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ส.ป.ก. ชุมพร ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ส่วนใหญ่พื้นที่จังหวัดชุมพรจะมีฝนน้อยกว่าในจังหวัดระนอง

ประธานคณะกรรมการฯ ตั้งข้อสังเกต กรณีที่รับซื้อเมล็ดกาแฟสดจากคนในพื้นที่ กิโลกรัมละ ๒๐ บาท รับซื้อมา ๕๐ ตัน นำมาสีเป็นเมล็ดกาแฟได้ ๑๐ ตัน เท่ากับ ๑ ต่อ ๕ เท่า

นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ นักวิจัย อธิบายว่า ถ้าคิดเป็น กิโลกรัมเมล็ดกาแฟ ๖ กิโลกรัม สีเป็นกาแฟสาร ๔.๕ กิโลกรัม

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ กล่าวเพิ่มเติมว่า สารกาแฟ ๑๘๕-๒๐๐ กิโลกรัม ถ้าเปรียบเทียบกับข้าวสาร จะได้ประมาณ ๒๐๐ กิโลกรัม กาแฟสดมาเป็นกาแฟสารก็ประมาณนี้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง

ประธานคณะกรรมการฯ ขอให้คุณอาวุธ บอกสถานที่ผลิต จำหน่ายกาแฟอยู่บริเวณไหน

นายอาวุธ สุริยัน นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ส.ป.ก. ชุมพร ให้ข้อมูลว่า สถานที่ผลิต เข้าทางบ้านเขาหิน ประมาณ ๑๕ กก. อยู่ด้านซ้ายมือ การตลาดดำเนินการในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แหล่งจำหน่ายอยู่ใกล้สถานที่ตั้งที่ทำการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นแหล่งที่จำหน่ายครบวงจร มีร้าน โรงแรม ร้านอาหาร ในส่วนของข้อมูลนี้นักวิจัยนำเสนอ มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิตและการตลาด

นายประกอบ ยิ่งชล ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานวิศวกรรม ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ขอชื่นชมนักวิจัยสำหรับงานวิจัยนี้ ศึกษาได้ละเอียดมาก แต่ประเด็นที่สรุปยังไม่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ๒ ข้อหลัก กระบวนการ รูปแบบ วิธีการ มีหลากหลายมาก รูปแบบของการผลิต ที่แนะนำข้อมูลพื้นที่ ยังไม่เห็นเด่นชัดในเรื่องของพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะขยายผลต่อ ภาพรวมยังไม่ชัดเจน อย่างเช่น ประเด็นในพื้นที่ปลูก ๑,๕๐๐ ไร่ ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อพื้นที่เท่าไร เนื่องจากการกระจายเป็น ๓ ส่วน กระบวนการผลิตมีทั้งผลิตเอง ส่งไปขายและซื้อกลับมาผลิต หรือในประเด็นที่ว่า กลุ่มฯ ผลิตเองได้ ๕๐ ตันต่อปี คิดเป็น ๒๐% ทำไมไม่เพิ่มให้เป็น ๕๐% หรือ ๗๐% เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม หรือประเด็นที่ว่ากลุ่มฯ ผลิตเอง และจ้างที่อื่นผลิต มีปัจจัยอะไรที่ทำให้ต้องจ้าง ในส่วนตารางรายได้ของสมาชิกในกลุ่มฯ แยกเป็นเปอร์เซ็นต์ ทำให้ไม่เห็นภาพชัด อยากให้ยกตัวอย่างเป็นปี ว่าปีนั้นมีการจ่ายเงินปันผลเท่าไร ทำให้เห็นรายได้ที่ก่อเกิดในพื้นที่ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกในกลุ่มได้เห็นภาพและนำไปช่วยในการตัดสินใจที่จะดำเนินงานต่อไป

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย ให้ข้อคิดเห็นว่า งานวิจัยนี้ถือเป็นงานวิจัยที่ดี ที่หยิบยกเรื่องการประกอบธุรกิจของเกษตรกร เพื่อเป็นแบบในการพัฒนางานในเขตปฏิรูปที่ดิน ประเด็นที่คาดหวังไว้ว่าหลังจากการศึกษาแล้วจะได้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม รูปแบบของการปลูก การแปรรูปนำไปใช้ประยุกต์ ยังไม่เห็นชัดเจนว่าจะสามารถนำรูปแบบ ทั้งการบริหารจัดการ การผลิต เรื่องขององค์ความรู้ที่มีอยู่ตรงนั้น เรื่องที่สามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานของ ส.ป.ก.

/หรือการ...

หรือการพัฒนาอาชีพ และในกรณีที่มีการรวมตัวในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ทางกลุ่มได้มีการจดทะเบียนในรูปแบบของ สหกรณ์ หรือของบริษัทฯ หรือไม่ และรูปแบบการปลูกกาแฟกรณีที่ปลูกแซมในสวนผลไม้อื่น ๆ กับการปลูกต่อเนื่องกันมีการศึกษาเปรียบเทียบหรือไม่ ว่ามีผลดีผลเสียอย่างไร มีผลต่อการดูแล การเก็บเกี่ยว หรือมีผลต่อรายได้ ควรแสดงออกมาให้เห็นชัด นอกจากนั้นควรศึกษาในเรื่องการบริหารจัดการอย่างไรไม่ให้ราคากาแฟตกต่ำ อาจพิจารณาจากพื้นที่และจำนวนผลผลิตว่าควรจะมีสัดส่วนอย่างไร เพื่อจะได้เป็นหลักประกันให้กับเกษตรกร

นางสาวกรวรรณ มั่นคง นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ กรณีนี้ ตั้งข้อสังเกตว่า การบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่จะใช้หลักการตลาดนำการผลิต เป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อ ข้อดีของรูปแบบนี้คือ จะทำให้ยอดของสินค้าคงคลังต่ำลง แต่ในทางกลับกันเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งเงินทุนหมุนเวียนของวิสาหกิจฯ สภาพคล่องต่ำอยู่แล้ว อยากทราบว่ากลุ่มฯนี้ มีวิธีการบริหารจัดการกับปัญหานี้อย่างไร

นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ นักวิจัย อธิบายว่า ทางกลุ่มฯ มีวิธีการแก้ไขคือ การรักษาคุณภาพของผลผลิต เพิ่มช่องทางการจำหน่าย เพิ่มผลผลิต แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องกระบวนการผลิตที่ไม่สามารถผลิตได้ตามจำนวนที่ตลาดสั่งมา

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ แสดงความคิดเห็นว่า งานวิจัยนี้เสนอได้ครบถ้วน และขอให้คำแนะนำของแต่ละท่านไปปรับปรุง ในเรื่องที่กลุ่มมีปัญหาเรื่องจัดการ การลงบัญชี ข้อจำกัดของเงินลงทุนให้นำแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ (คุณสุรางค์) ไปเพิ่มในข้อเสนอแนะเรื่องการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล หากเป็นกลุ่มฯ ตามพระราชกฤษฎีกา ก็จะสามารถรับการส่งเสริมเรื่องการลงทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้ เช่น กศย. ซึ่งมีดอกเบี้ยยร้อยละ ๓ รัฐบาลค้ำประกันสินเชื่อ หรือมีการทำสัญญากับหน่วยงานเข้ามารับผลผลิต ถ้าหากตั้งเป็นสหกรณ์แล้ว ก็สามารถให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เข้าไปตรวจสอบบัญชี เนื่องจากในการบริหารจัดการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้มีการยกเว้นในเรื่องภาษี ทำให้สมาชิกต้องแบกรับภาษี มีผลทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้น อีกส่วนที่ทำให้กลุ่มนี้ดำเนินการได้สำเร็จ คือ ปัจจัยแวดล้อม มีพื้นที่ที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีช่องทางการตลาด มีการใช้บริการของไปรษณีย์ไทยในการจำหน่ายสินค้า ทั้งนี้เพื่อให้เอกสารวิจัยนี้ชัดเจนขึ้น ในเล่ม หน้า ๕๔ แสดงแผนที่กลุ่มชุดดินในตำบลถ้าสิงห์ ควรนำแปลงที่ปลูกของถ้าสิงห์มาซ้อนทับกับกลุ่มชุดดินซึ่งเป็นดินอ่าวลึก มีลักษณะสีแดง ซึ่งเป็นดินที่เหมาะสมกับการปลูกกาแฟ เพื่อจะทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นางสาววรารณ บัวเผื่อน นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดและเทคโนโลยี สอบถามว่า กรณีกลุ่มฯ นี้ ดำเนินการในขณะนี้ได้อย่างไร เช่น การปลูกที่อื่น หรือการปลูกของถ้าสิงห์ได้อย่างไร มีการเปรียบเทียบให้ชัด เพื่อนำไปต้นแบบของที่อื่นต่อไป ส่วนระเบียบวิธีวิจัย ศึกษากลุ่มตัวอย่าง ๖ คน จากจำนวนสมาชิก ๑๒๕ คน ไม่แน่ใจว่าเป็นจำนวนที่เพียงพอในการวิจัย ที่จะนำมาเป็นข้อสรุปว่าการปลูกกาแฟที่ถ้าสิงห์ จะดีหรือไม่ได้อย่างไร การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะประธานรองประธาน ควรจะมีการเก็บข้อมูลในส่วนของสมาชิกรายอื่น เพื่อจะได้มุมมองที่ต่างกันไป จะได้ใช้เป็นคำตอบในเรื่องการบริหารจัดการได้ อาจสรุปเรื่องของกระบวนการที่ทำให้กลุ่มอยู่รอดอยู่ได้ นอกเหนือจากการได้เงินปันผล ใช้ปัจจัยอะไรบ้าง

ประธานคณะกรรมการฯ ขอให้นักวิจัยนำข้อเสนอแนะไปแก้ไข ให้เสร็จตามกรอบที่กำหนด และขอให้ฝ่ายเลขานุการฯ สรุปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยขึ้นนี้

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน กล่าวว่าที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นที่สำคัญหลายประเด็น แต่โดยสรุปแล้วเห็นว่าผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลได้ละเอียด แต่เป็นข้อมูลเชิงบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ขาดการเสนอข้อมูลที่เป็นผลเชิงวิเคราะห์ที่จะตอบโจทย์งานวิจัย และสามารถนำไปเป็นต้นแบบได้จริงในพื้นที่อื่น ๆ นักวิจัยจึงควรกลับไปทบทวนในส่วนนี้ และขอให้ข้อมูลเพิ่มเติม กรณีระเบียบวิธีวิจัยที่

/คุณวรารณ...

คุณวราภรณ์ ตั้งข้อสังเกตจำนวนของผู้ให้สัมภาษณ์ จากจำนวนทั้งหมด ว่าหากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวนเท่านี้ถือว่าเชื่อถือว่าได้ เนื่องจากเป็นการเจาะลึกข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่รู้ข้อมูลในเรื่องนั้นๆ

มติที่ประชุม รับทราบความก้าวหน้า โดยให้นักวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอของคณะกรรมการ

(๒) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชในท้องถิ่น

กรณีศึกษา : เครือข่ายอินแปง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

โดย นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
นายธิตินันท์ ศรีภมร	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
สำนักวิชาการและแผนงาน	

วัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาชนิด ลักษณะพืชท้องถิ่นที่สำคัญทางเศรษฐกิจในชุมชน ๒) เพื่อศึกษาคุณค่าทางโภชนาการ และสรรพคุณ รวมถึงมูลค่าของพืชท้องถิ่นในชุมชน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพืชเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชในท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ คือ พื้นที่บ้านท่างาม บ้านห้วย ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

๒. ขอบเขตด้านประชากร สมาชิกเครือข่ายอินแปงกลุ่มเกษตรกรนอณา พื้นที่บ้านท่างาม บ้านห้วย ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร จำนวน ๑๐ คน

๓. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- ชนิด ลักษณะพืชท้องถิ่นต่างๆ ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น
- คุณค่าทางโภชนาการ และสรรพคุณ รวมถึงมูลค่าของพืชท้องถิ่นในชุมชน
- แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชในท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทรัพยากรพืชในชุมชนได้รับการพัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน

๒. เกษตรกรเห็นความสำคัญของทรัพยากรพืชในท้องถิ่น มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

กระบวนการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal หรือ PRA) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. การคัดเลือกพื้นที่วิจัย ใช้การคัดเลือกพื้นที่โดยเจาะจงพื้นที่ในการศึกษา คือ บ้านท่างาม และบ้านห้วย ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

๒. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ สมาชิกเครือข่ายอินแปง กลุ่มเกษตรกรนอณา พื้นที่บ้านท่างาม บ้านห้วย ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร จำนวน ๑๐ คน

๓. ขั้นตอนและวิธีการวิจัย

๑) การเตรียมการ

- การค้นหาปัญหา จัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กำหนดปัญหา กำหนดโจทย์วิจัยเบื้องต้น และจัดตั้งทีมวิจัยหลัก

/- การพัฒนา...

- การพัฒนาโจทย์จากข้อมูลที่ได้ในเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่างข้อเสนอโครงการ นำโจทย์จากพื้นที่มาปรับปรุงแล้วร่างข้อเสนอโครงการเบื้องต้นเสนอต่อเครือข่ายอินแปง และ ส.ป.ก.
- การเตรียมความพร้อมของชุมชน จัดประชุมชี้แจง กำหนดแผนการศึกษาในประเด็นต่างๆ และกำหนดช่วงเวลา/จำนวนครั้งในการจัดเวทีระดมความคิดเห็น

๒) การศึกษาข้อมูล วิธีการ และเครื่องมือ

- ศึกษาบริบทชุมชน โดยการศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ การประเมินสถานะชุมชนอย่างเร่งด่วน (RRA: Rapid Rural Appraisals) และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเครือข่ายอินแปง กรรมการชุมชน
- ศึกษาทรัพยากรชุมชน โดยการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรพืชในชุมชน แปลงเกษตรกรรม และ ป่าหัวไร่ปลายนา (ป่าครอบครัว)
- ศึกษาชนิดพันธุ์พืชที่มีในแปลงของเกษตรกร และป่าหัวไร่ปลายนา ๓ (ป่าครอบครัว) โดยจัดเวทีระดมข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกในชุมชน โดยใช้แบบสำรวจฐานข้อมูลทรัพยากรในท้องถิ่น
- ศึกษาชนิดพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจในชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อไป โดยการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับมูลค่าทางเศรษฐกิจของพืชท้องถิ่น
- ศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับพืชพื้นบ้านในชุมชน ได้แก่ ช่องทางการตลาด การวางแผนการผลิต การแปรรูป และการขยายพันธุ์พืชพื้นบ้าน เป็นต้น โดยการระดมความเห็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคณะผู้วิจัย

๓) การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วม

- (๑) จัดเวทีนำระดมความเห็นจากเกษตรกรเพื่อสำรวจทรัพยากรพืชในท้องถิ่น และร่วมกำหนดชนิดพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจ และการสร้างมูลค่าของทรัพยากรพืชท้องถิ่น
- (๒) จัดประชุมทีมวิจัยสรุปผลการศึกษา (เวทีคืนข้อมูล) ในประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - บริบทชุมชน
 - ทรัพยากรชุมชน
 - ชนิดพันธุ์พืชท้องถิ่น และความสำคัญทางเศรษฐกิจในชุมชนในการนำไปพัฒนาให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ

- แนวทางการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับพืชท้องถิ่นในชุมชน ได้แก่ ช่องทางการตลาด การวางแผนการผลิต การแปรรูป และการขยายพันธุ์พืชท้องถิ่น เป็นต้น

- (๓) จัดเวทีระดมความคิดเห็นในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพืชท้องถิ่นที่สำคัญเพื่อยกระดับเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน

๓.๒) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยคณะผู้วิจัย การวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส (SWOT Analysis) และ กลยุทธ์ทางการตลาด (Segmentation Target Positioning)

๔) การสรุปผลการวิจัย ทีมวิจัยจัดประชุมเพื่อสรุปผลการวิจัยตลอดกระบวนการ โดยการทบทวนข้อมูลจากการจัดเวที การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาเอกสาร งานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในแต่ละประเด็นและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานพันธกรรมพืชท้องถิ่นให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

/ผลการ...

ผลการศึกษา

๑. ในระดับโซนที่มีพื้นที่หลายตำบล พันธุ์พืชในท้องถิ่นที่มีความต้องการใช้ประโยชน์และมีแนวทางพัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจ จำนวน ๙ ชนิด จากพืชที่มีในชุมชน ๘๕ ชนิด คือ ผักหวานป่า ผักชะยา ถั่วลันเตา ถั่วลิสง กว๊านไฟ เหงือกปลาหมอ ไม้ ประดู่ ไม้พยอม

๒. พันธุ์พืชในท้องถิ่นที่มีการใช้ประโยชน์ในระดับกลุ่มเกษตรกรรอนนา บ้านท่างาม บ้านห้วย
ประกอบด้วย

- ๑) พืชในท้องถิ่นที่มีจำนวนมาก เช่น กล้าย ตะไคร้ ข่า พริก เป็นต้น
- ๒) พืชในท้องถิ่นที่มีปานกลาง (พบบ้าง) เช่น มะม่วง มะขามเปรี้ยว ชะอม ดอกแค เป็นต้น
- ๓) พืชในท้องถิ่นที่มีน้อย (พบได้น้อย) เช่น ผักหวานป่า ผักชะแยง มะนาว มะละกอ เป็นต้น

๓. การวางแผนการผลิตของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนอณา บนพื้นฐานตลาดนำการผลิต (ตลาดชุมชนเทศบาลบ้านม่วง) มีการปลูกพืชผักตามช่วงระยะเวลาต่าง ๆ เพื่อให้มีสินค้าออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- ๑) ปลุกพืชผักตามเดือน เช่น ผักชะแยง ปลุกช่วงเดือนมกราคม - พฤษภาคม ผักคะน้า ปลุกช่วงเดือน เมษายน - สิงหาคม เป็นต้น
- ๒) ปลุกพืชพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ตะคร้อ ปลุกช่วงเดือน มิถุนายน - สิงหาคม หมากเฒ่า ปลุกช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน เป็นต้น
- ๓) ผักที่ปลูกได้ตลอดปี เช่น ผักบุ้งจีน พริก ตะไคร้ มะกรูด มะเขือ คะน้า

๔. สถานที่นำพืชผักไปขายเป็นตลาดในชุมชนแหล่งเดียว คือ ตลาดเทศบาลบ้านม่วง โดยแม่บ้านของสมาชิกในกลุ่มนำสินค้าไปวางขาย รายได้จากการขายประมาณ ๒๕๐-๘๐๐ บาทต่อวัน ขายทุกวันช่วงบ่าย ๓ ถึง ๖ โมงเย็น นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่แปลงเกษตรกร ส่วนใหญ่ซื้อปริมาณมากแต่ราคาต่ำ เมื่อเทียบกับราคาขายปลีกในตลาดเทศบาลบ้านม่วง

๕. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชท้องถิ่น

๕.๑ การวางแผนการผลิต

๑) การสร้างความหลากหลายของผลผลิตบนพื้นฐานของพื้นที่ คือ ข้าว ผัก และปลา โดยการ
ผลิตข้าวที่มีคุณภาพ เช่น เมล็ดพันธุ์ หรือแปรรูป เพื่อเพิ่มรายได้ การปลูกพืชผักที่มีความหลากหลายเน้นผักที่เป็น
อาหารและจัดการผลิต ให้สมาชิกแต่ละคนหลีกเลี่ยงการปลูกพืชชนิดที่ซ้ำกันเป็นจำนวนมาก การเลี้ยงปลาในพื้นที่
มีแหล่งน้ำ ขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างความหลากหลายให้กับสินค้าที่จำหน่ายในตลาด ลูกค้าสามารถซื้อ
สินค้าที่หลากหลายและได้ทกอย่างครบตามที่ต้องการ

๒) การผลิตที่ปลอดภัยได้มาตรฐาน GAP/เกษตรอินทรีย์

๕.๒ การตลาด มีการสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มฯ เช่น การแต่งกาย การบรรจุภัณฑ์ การจำหน่าย ในราคาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการนำไปใช้ประโยชน์ (ขนาดการขายเป็นห่อ/กำ ราคา ๕ - ๑๐ - ๒๐ บาท ตามจำนวนที่มีในท้องถิ่น มีมากขายถูก แปรรูป เพิ่มราคามูลค่า) ขายส่งพ่อค้าคนกลาง รักษาระดับของปริมาณ สินค้า เพื่อรักษาฐานการตลาดและหาช่องทางการตลาดที่มั่นคงสำหรับสมาชิก เช่น โรงงานผลิตน้ำพริกที่ต้องการ ตะไคร้ แต่ต้องได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ซึ่งสมาชิกเริ่มดำเนินการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ ดำเนินการต่อไป

แผนการดำเนินงานต่อไป

๑. ลงพื้นที่คืนข้อมูล วิเคราะห์และสรุปทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐาน
พันธกรรมพืชในท้องถิ่น (เพิ่มบทบาทกลุ่มแม่บ้าน)

๒. เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการ และสรรพคุณของพืชที่มีความสำคัญในท้องถิ่น
วิเคราะห์สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะจากการศึกษา จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

/๓. เสนอ...

๓. เสนอคณะกรรมการอ่านเอกสารวิชาการ พร้อมแก้ไข และนำเสนอคณะกรรมการวิชาการ

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถามว่า หน้าแล้งมีน้ำใช้ในการทำเกษตรหรือไม่ ผักเหล่านี้มีตลอดปีหรือเป็นผักตามฤดูกาล

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย อธิบายว่า หน้าแล้งน้ำจะลดระดับลงไป แต่จะมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ไว้ใช้สำหรับกักเก็บน้ำ ส่วนผัก เป็นผักตามฤดูกาล แต่ละชนิดมีช่วงเวลาในการออกผล หรือบางชนิดก็สามารถทำให้เป็นพืชผักที่ออกตลอดปี เพื่อให้มีผลผลิตขาย ในกรณีพืชที่ไม่มีตลอดปี จะมีวิธีเพิ่มผลผลิต พืชชนิดไหนในชุมชนที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น กล้วย ข้าว ก็จะมีกระบวนการแปรรูป

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย สอบถามว่า เป้าหมาย วัตถุประสงค์ จากการศึกษา นักวิจัยได้วางแผนการพัฒนาไว้ในระดับไหน พิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่ ๓ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชในท้องถิ่น น่าจะเป็นการมองไปถึงพืชที่มีเฉพาะถิ่นที่อื่นไม่มี แล้วถึงจะทราบว่า จะพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างไรให้มันโดดเด่น แต่จากการนำเสนอเป็นพืชธรรมดาที่ไหนก็มี ทำอย่างไรที่จะศึกษาและสามารถที่จะดึงเอาส่วนที่มันชุกช่อนออกมาให้เป็นประโยชน์และนำมาเป็นแนวในทางที่จะหาทางพัฒนา เพื่อทำให้เกิดมูลค่า ยกตัวอย่าง เช่น ส้มบางมด ทุเรียนนนทบุรี หรือกล้วยไข่กำแพงเพชร เป็นต้น ในกรณีที่ลงเก็บข้อมูลน่าจะนำข้อมูลของหน่วยงานที่เคยศึกษาไว้มาปรับใช้กับงานวิจัยทำให้งานวิจัยเกิดความชัดเจน

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย ชี้แจงว่า แนวความคิดเดิมต้องการศึกษาในเรื่องพันธูกรรมพืชท้องถิ่น แต่พอลงพื้นที่พบว่า การผลิตของเกษตรกรเป็นการตลาดนำการผลิต และพืชที่ต้องการศึกษาในท้องถิ่น กรณี “เครือหมาน้อย” มีค่อนข้างน้อย ถึงแม้จะมีการเริ่มเพาะ แต่ต้องใช้เวลาราว ๓ ปีที่จะขึ้น ซึ่งมีเกษตรกรที่ทำการเพาะได้อยู่แค่ ๑ ราย พืชชนิดนี้ปัจจุบันนำไปใช้ในเรื่องของความสวยงามทำคริมมาร์กหน้า จากสาเหตุดังกล่าว จึงมีผลทำให้การศึกษารั้งต่อไป จะเพิ่มความสำคัญไปที่กลุ่มเป้าหมายใหม่ด้วย ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรนอณา ซึ่งพบว่ามีความสนใจในเรื่องของการแปรรูป และการขาย เพื่อหาแนวทางว่าในพื้นที่ มีพืชชนิดใดที่เป็นพืชท้องถิ่นที่สามารถสร้างเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นได้

นางอาทิทยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การศึกษานี้เริ่มต้นวางเป้าหมายไว้ว่า จะค้นหาพืชที่เด่น ๆ ในท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อพัฒนา โดยเลือกพื้นที่จากเครือข่ายเดิมของอินแปง แต่คนละอำเภอ โดยมองกลุ่มเป้าหมายไปที่ตัวบุคคล เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีเกษตรกรรุ่นใหม่ ปรากฏว่าพอลงพื้นที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ทรัพยากรที่มีอยู่ดั้งเดิมหายไปหมด พบแต่พืชทั่วไปหรือชนิดใหม่ๆ แต่ก็ยังมีอยู่บ้างที่เป็นพืชสวนครัวที่เป็นพืชท้องถิ่น มีบางชนิดที่เป็นพืชท้องถิ่นและยังนิยมบริโภค เช่น ผักชะยา มีกลิ่นฉุน ลักษณะมีหนาม ยอดคล้ายไมยราบ ก็มีการจำหน่ายอยู่และราคาดี แต่ปัจจุบันหายาก นอกจากนี้ ยังมีพืชท้องถิ่นอื่น เช่น ใบย่านาง ก็ยังมีน้อย ซึ่งพืชชนิดนี้สมาชิกกลุ่มอาจมองไม่เห็นความสำคัญในการเพิ่มมูลค่า แต่ปัจจุบัน จะเห็นว่ามีจำหน่ายในตลาดออร์แกนิก หรือในตลาดสุขภาพ ส่วนกรณี “เครือหมาน้อย” เป็นพืชท้องถิ่นซึ่งมีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงใหญ่เขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร ศึกษามาเป็นเวลานานแต่ยังไม่สามารถพัฒนาต่อได้ เพราะผลผลิตยังมีไม่มากพอ ดังนั้นหากต้องการจะพัฒนาจริง จะต้องรีบฟื้นฟูพืชชนิดนี้ขึ้นมา จนถึงจุดหนึ่งที่เราสามารถพัฒนาต่อยอดได้ ส่วนในระยะเวลาที่ยังไม่สามารถต่อยอดพืชเหล่านี้ได้ก็จำเป็นต้องพิจารณาพืชในท้องถิ่นชนิดอื่นๆ ที่มีอยู่ในแปลงแม้ว่าจะไม่แปลกใหม่ เช่น ข้าว กล้วย นำมาพัฒนาให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและเกิดรายได้ โดยในการลงพื้นที่ศึกษาครั้งต่อไปทางนักวิจัยน่าจะเน้นไปที่กลุ่มแม่บ้านด้วย

/นายประกอบ...

นายประกอบ ยิ่งชล ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานวิศวกรรม ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน อยากทราบว่า การวิจัยวิเคราะห์แล้วได้เก็ปเปอร์เซ็นต์ ในระยะเวลาที่เหลือในการทำวิจัยอีก ๓ เดือน อยากให้ดูเพิ่มเติมในส่วนของการวิเคราะห์ SWOT พิจารณาแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต เพราะอาจเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกชนิดของพืชที่จะปลูก ส่วนในเรื่องของข้าว ผัก ปลา ที่เพิ่มเติมขึ้นมาก็เป็นไปได้ เพราะเน้นอาหารคุณภาพ เน้นจุดเด่น ถ้าหากข้าวเป็นจุดเด่น พืชชนิดอื่นถ้าทำอะไรไม่ได้ ก็อาจจะตัดทิ้งไปเลย

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ กล่าวว่า ยังไม่เห็นรูปแบบของการศึกษาที่ชัดเจน เพราะดูจากพื้นที่น่าจะเป็นเกษตรแบบยั่งยืน เป้าหมายที่จะให้เป็นเกษตรอินทรีย์ ต้องดูรูปแบบการผลิตในปัจจุบันว่ารูปแบบเป็นแบบใด จะทำในรูปแบบ GAP หรือรูปแบบเกษตรอินทรีย์ หากจะทำในรูปของเกษตรอินทรีย์ ก็ต้องถามต่อไปว่าจะจำหน่ายที่ไหน หรือจะจำหน่ายในท้องถิ่น ก็จะต้องมีหน่วยงานที่สาม มารับรอง หรือจะให้กลุ่มรับรองตัวเอง เช่น ตลาดสีเขียว จากที่จะให้หน่วยงานรับรอง กลุ่มก็สามารถรับรองตัวเองได้ ก็จะทำให้พัฒนาความรู้ของเกษตรกรไปได้ด้วย

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย อธิบายว่ารูปแบบการผลิต จากการสัมภาษณ์เกษตรกร จะบอกว่าไม่ได้ใช้สารเคมี เนื่องจากไม่คุ้มค่า จึงทำให้มองช่องทางการตลาดไปในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ การรับรองเพื่อให้สินค้ามีความน่าเชื่อถือ มีโอกาสในการขายไปได้ พื้นฐานอาจจะทำรูปแบบ GAP ก่อน รูปแบบเป็นการผสมผสาน มีการปลูกข้าว เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ก็มีความพยายามที่ปลูกพืชผัก โดยมีการปลูกตามคันนา ทำคันนาให้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้ปลูกผักได้ ทางนักวิจัยได้ประสานกับ ส.ป.ก. จังหวัดให้เข้ามาช่วยสนับสนุน ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานการผลิตแล้ว

นายเกียรติยศ ทรงสง่า นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ ตั้งข้อสังเกตว่า การศึกษาต้องให้ชัด เกษตรกรนอนนาคือใครจะเลือกมาอย่างไร เนื่องจากตัวอย่างจำนวน ๑๐ คน ต้องกระจายข้อมูลให้ได้ข้อมูลที่ทำการศึกษา

นางอาทิตยา พงพรม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน อธิบายเพิ่มเติมว่า กลุ่มเกษตรกรนอนนา เป็นชื่อกลุ่มเกษตรกรกลุ่มหนึ่ง มีจำนวนสมาชิก ๑๒ คน รวมที่ปรึกษาโครงการ มีผู้ให้ข้อมูลหลักประมาณ ๑๐ คน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการเก็บข้อมูลทั้งหมดไม่ได้อาศัยการกระจายกลุ่มตัวอย่าง

นายเกียรติยศ ทรงสง่า นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ เพิ่มเติมว่า ให้มีความชัดเจนว่าเป็นการศึกษาการใช้พื้นที่ในหัวไร่ปลายนาของตนเอง หรือใช้พื้นที่ป่า อาจจะต้องดึงพืชที่เด่น ๆ ออกมาว่าสามารถปลูกอะไรได้บ้าง จำนวนตัวอย่างก็ต้องศึกษาเพิ่ม

นางอาทิตยา พงพรม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน เพิ่มเติมว่าพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ทำงานของเครือข่ายอินแปง ในกระบวนการที่นำเสนอ จะเห็นถึงการแบ่งโซน และมีการวิเคราะห์ชุมชนในภาพของโซนและชุมชนในระดับตำบลไปแล้ว ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานแล้วว่าในระดับโซนมีอะไรบ้าง ส่วนการศึกษานี้จะเป็นการเจาะลึกลงมาที่กลุ่มสมาชิกที่อยู่ในเฉพาะ ๒ หมู่บ้าน เพราะฉะนั้นข้อมูลในส่วนนี้จะมีเฉพาะในกลุ่มนี้กับบริเวณพื้นที่ที่เกษตรกรอยู่เป็นหลัก

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย อธิบายว่าในเรื่องการใช้พื้นที่ป่าหัวไร่ปลายนา ในพื้นที่มีอยู่บ้างแต่ไม่มาก ส่วนใหญ่จะไม่ได้ใช้ประโยชน์ กลุ่มนี้เน้นการทำเกษตรป่าหัวไร่ปลายนาเลยไม่ได้ดูแล ทำให้คนที่อยู่ในชุมชนที่ไม่มีที่ทำกินเข้ามาใช้ประโยชน์

นางสาววรารณ บัวเผื่อน นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดและเทคโนโลยี ถามว่า จากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาชนิด ลักษณะพืชในท้องถิ่นที่สำคัญทางเศรษฐกิจในชุมชน ชนิดของพืชมีข้อมูลที่เห็นได้ชัดแล้ว แต่ลักษณะของพืชยังไม่เห็นอยู่ในเนื้อหา และรูปแบบการตลาดนำการผลิต เราจะเลือกพืชชนิดใด ที่จรรู้ว่าเป็นพืชที่มีศักยภาพ

/นางสาวเยาวลักษณ์...

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย เกษตรกรเป็นผู้เลือก ดูจากพืชชนิดใด ขายดี ขายได้จำนวนมาก เนื่องจากเกษตรกรมีการเก็บข้อมูลไว้ เช่น ที่ขายดีก็จะมี มะนาวถึงจะมีจำนวนน้อย แต่ขายได้ราคาดี ผักหวาน ออกตามฤดูกาลแต่ราคาดี หรือตะไคร้ มีผลผลิตออกเรื่อย ๆ ก็จะขายได้ตลอด ขายส่ง และขายปลีกในพื้นที่ ทำให้มีรายได้ต่อเนื่อง เนื่องจากมีช่วงเวลาจำหน่ายต่างกัน

นางสาววราภรณ์ บัวเผื่อน นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดและเทคโนโลยี อยากให้ลองดูกรณีผลผลิตที่ไม่มีในตลาดหรือในชุมชน แต่มีคนต้องการ อาจจะไปหาวิธีการในการพัฒนาต่อไป

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย ประเด็นนี้ก็ได้นำมาศึกษาอยู่ เช่น “เครื่องมือ” ที่มีอยู่พอเพียงแค่บริโภคในชุมชน แต่ไม่มีขาย หรือตัวไหนที่ไม่มีเลย แต่ในการพัฒนาถ้าพัฒนาในพื้นที่มีอยู่แต่น้อย จะง่ายกว่าการพัฒนาบนพื้นที่ไม่มีอยู่เลย

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ผลงานฉบับนี้ ในเรื่องชนิดพืช คงมีความเห็นตรงกันว่ายังไม่แปลกใหม่ ในส่วนของนักวิจัยยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม ขอให้คำแนะนำที่พูดคุยกันในที่ประชุมวันนี้ ไปปรับใช้น่าจะได้ประโยชน์มากในการทำเวทีครั้งต่อไป อย่างไรก็ตามสิ่งที่เรากำลังพูด คือ มุมมองของคนนอก ส่วนสิ่งที่นักวิจัยเสนอนั้นเป็นมุมมองของเกษตรกรเองซึ่งเป็นคนใน เวทีที่จะจัดขึ้นจึงควรไปกระตุ้นให้เกษตรกรคิดในมิติอื่น ๆ ด้วย นอกจากสิ่งที่ขายดี และขายได้ และต้องอาศัยการให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านให้มาก ในส่วนของพืชที่หายาก หลาย ๆ ชนิด อาจจะต้องมีแนวทางในการพัฒนารูปแบบ ที่ไม่ใช่เชิงเศรษฐกิจ แต่เป็นแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นก่อน ให้มองเห็นคุณค่า แล้วค่อยไปพัฒนาให้เกิดรายได้ควบคู่กันไปกับการพัฒนาพืชตัวอื่นที่มีในท้องถิ่นก่อน ฝากให้นำประเด็นที่ประชุมให้ไว้ไปพูดคุยกับกลุ่มเกษตรกรนอกรวม ทั้งกลุ่มผู้ขายที่ทำการเกษตร และกลุ่มแม่บ้านที่เป็นฝ่ายการตลาด น่าจะได้แนวทางที่ชัดเจนขึ้น

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ เน้นให้พิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับแนวคิด รูปแบบตลาดนำ เกษตรยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ เพื่อจะได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

มติที่ประชุม รับทราบความก้าวหน้า โดยให้นักวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอของคณะกรรมการ

(๓) การวัดประสิทธิภาพการผลิตอ้อยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น

โดยวิธี Stochastic Production Frontier

โดย นางสาวอนุสร่า มุลป้อม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางอาทิตย์ยา พองพรหม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางสาวสมิตา สมัครตัน	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
	สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย ๑) เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไป และการผลิตอ้อยของเกษตรกรผู้ผลิตอ้อยโรงงาน ในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อวิเคราะห์การใช้ปัจจัยการผลิต และประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตอ้อย และปัจจัยที่มีผลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตอ้อยของเกษตรกร ในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการผลิตอ้อยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตอ้อยโรงงานในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น การศึกษาใช้รูปแบบเชิงปริมาณเป็นหลักโดยขอบเขตการวิจัยมีดังนี้

/ขอบเขต...

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่ทำการผลิต้อย ในเขตปฏิรูปที่ดิน ๘ อำเภอ ได้แก่ อำเภอน้ำพอง อำเภอมัญจาคีรี อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอสีขอมภู อำเภอหนองเรือ อำเภอบ้านแฮด อำเภอภูผาม่าน และอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่มีการผลิต้อยมากสุดตามลำดับ เพื่อใช้เป็นตัวแทนประชากรในเขตปฏิรูปที่ดินทั้งจังหวัด

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- สภาพทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรผู้ผลิต้อยโรงงาน ในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น
- กระบวนการผลิต และการใช้ปัจจัยการผลิต
- ประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิต้อย
- ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบถึงสภาพทั่วไปของลักษณะครัวเรือนเกษตรกรที่ผลิต้อยในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมถึงกระบวนการผลิต้อยของเกษตรกร คุณภาพผลผลิต และปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตของเกษตรกร ในด้านต่างๆ
๒. ทราบถึงประสิทธิภาพทางเทคนิค ในการผลิต้อยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น และทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความไม่มีประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร
๓. เกษตรกรที่ผลิต้อย สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต้อย
๔. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนโรงงานน้ำตาล สามารถนำผลการศึกษาไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาการผลิต้อยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน หรือนำไปใช้เพื่อส่งเสริมเกษตรกรให้ปรับปรุงการผลิต้อยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจหรือหน่วยงานที่จะทำการผลิต้อย หรือนำไปประยุกต์ใช้กับการผลิตสินค้าทางการเกษตรชนิดอื่นต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ผลิต้อยในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๙๙ ราย ในเขต ๘ อำเภอ ได้แก่ อำเภอน้ำพอง มัญจาคีรี เมืองขอนแก่น สีขอมภู หนองเรือ บ้านแฮด ภูผาม่าน และอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่มีการผลิต้อยมากสุดตามลำดับ
๒. ข้อมูลที่ใช้มีทั้งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่องานวิจัยนี้
๓. ใช้การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตโดยวิธี Stochastic Production Frontier โดยใช้ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Frontier ๔.๑
๔. ใช้สถิติพรรณนา ซึ่งแสดงในรูป ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด เป็นต้น
๕. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การประมาณค่าทางสถิติ การทดสอบสมมุติฐานทางสถิติโดยใช้ค่าไคสแควร์ และสหสัมพันธ์

ผลการศึกษา

๑. ลักษณะของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย ๕๑ ปี เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิต้อยเฉลี่ย ๒๐ ปี ส่วนใหญ่มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน จำนวน ๒ ราย เกษตรกรร้อยละ ๘๕.๘๖ เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรด้านการเกษตร ร้อยละ ๘๙.๙๐ ประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการปลูก้อย เช่น การทำนา การรับจ้างทั่วไป เป็นต้น

๒. ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะพื้นที่ปลูก้อยส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ร้อยละ ๙๐ และเป็นที่ราบลุ่มร้อยละ ๑๐

/๓. ทรัพยากร..

๓. ทรัพยากรการผลิต พื้นที่ในการปลูกอ้อยเฉลี่ย ๑๖ ไร่ มีพื้นที่ในการปลูกอ้อย ๑ ถึง ๑๐ ไร่ คิดเป็น ๔๘.๔๘% รองลงมาคือ ๑๑ ถึง ๒๐ ไร่ คิดเป็น ๒๘.๒๘% พื้นที่ปลูกอ้อยมากกว่า ๔๑ ไร่ มีเพียง ๕.๐๕% เกษตรกรมีหนี้สิน คิดเป็น ๗๒% กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ๕๒ ราย รองลงมาคือจากสำนักงาน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จำนวน ๔๐ ราย แรงงานในการผลิตอ้อยเฉลี่ย ๒๑ รายต่อไร่ โดยส่วนใหญ่จะใช้ แรงงานประมาณ ๒๐-๒๔ รายต่อไร่ คิดเป็น ๖๓.๖% รองลงมาคือ ๑๕-๑๙ ราย คิดเป็น ๒๑.๒%

๔. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

๑) โรงงานน้ำตาล เกษตรกรได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ และการส่งเสริมในเรื่องการผลิต อ้อยเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่นปุ๋ย เป็นต้น

๒) สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๓ กรมวิชาการเกษตร ได้ให้องค์ความรู้แก่เกษตรกร ในการผลิตพืชตามมาตรฐานสินค้าเกษตร (GAP พืช)

๓) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๕ กรมพัฒนาที่ดิน ทำการตรวจชนิดชุดดิน ให้ความรู้ในเรื่อง การปรับปรุงบำรุงดินและสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชที่ช่วยในการบำรุงดิน เช่น ปอเทือง ถั่วแระ ถั่วพุ่ม เป็นต้น

๔) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้การสนับสนุนสินเชื่อ

๕. กระบวนการปลูกอ้อยโรงงาน

๑) ฤดูกาลปลูก แบ่งตามฤดูกาลได้ ๒ ประเภท คือ การปลูกอ้อย ต้นฝน และปลายฝน

๒) การเลือกทำเลพื้นที่ปลูก พบว่าเกษตรกรปลูกในที่ดินตนเอง ไม่ว่าพื้นที่จะมีความ เหมาะสมหรือไม่ก็ตาม

๓) การเตรียมดิน

(๑) เกษตรกรมีการเตรียมดินที่แตกต่างกัน ซึ่งบางรายจะไถพรวน ๑ ครั้ง แต่ในบางราย จะไถพรวน ๒ ครั้ง บางรายไถพรวน ๒ ครั้งและตามด้วย ฝาลสาม ๑ ครั้ง และบางรายใช้พรวน ๔ ครั้ง

(๒) การไถ ที่เกษตรกรใช้มากที่สุดคือ การไถพรวน จำนวน ๗๗ ราย รองลงมาคือ ไถ พรวน จำนวน ๗๖ ราย ไถพรวน จำนวน ๓๓ ราย ไถพรวน จำนวน ๑๒ ราย ไถพรวน ๑๑ ราย และพรวน ๘ ราย อื่น ๆ ได้แก่ ยกร่อง ตีดิน เป็นต้น

๔) การเตรียมพันธุ์ แหล่งที่มาของพันธุ์อ้อยส่วนใหญ่ ซื้อมาจากเกษตรกรที่ปลูกอ้อยด้วยกัน ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๔ รองลงมาคือเกษตรกรเก็บพันธุ์ไว้เอง คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔ และได้มาจากแหล่งอื่นๆ ร้อยละ ๒๓.๒

๕) วิธีการปลูก ส่วนใหญ่ใช้เครื่องปลูกคิดเป็นร้อยละ ๖๙.๗ และใช้คนปลูกคิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓

๖) การใส่ปุ๋ย เกษตรกรส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ย จำนวน ๒ ครั้ง แต่มีบางรายที่ใส่ ๓ ครั้ง มีวิธีการดังนี้

(๑) ปุ๋ยรองพื้น ใส่ก่อนปลูก หรือพร้อมปลูก ใช้ปุ๋ยที่มีธาตุอาหาร เอ็น พี เค ทั้ง ๓ ตัว โดย เกษตรกรบางรายใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕, ๑๖-๑๖-๘, ๑๖-๘-๘ หรือ ๑๒-๑๐-๑๘ อัตรา ๕๐ กิโลกรัม/ไร่

(๒) การใส่ปุ๋ยครั้งที่ ๒ เมื่ออ้อยอายุไม่เกิน ๓ - ๔ เดือน หลังจากฉีดยาฆ่าหญ้า (อ้อยสูง ประมาณ ๑ เมตร) จะนิยมใส่ปุ๋ยสูตร ๒๑-๗-๑๘, ๑๖-๘-๘, ๑๕-๑๕-๑๕ หรือใส่ปุ๋ยไนโตรเจนอย่างเดียว เช่น ๒๑-๐-๐ หรือใส่ปุ๋ยสูตร อัตรา ๕๐ กิโลกรัม/ไร่

๗) การป้องกันกำจัดวัชพืช และศัตรูพืช วัชพืช ได้แก่ หญ้าตีนกาใหญ่ หญ้าหนวดหญ้า หญ้า ตีนแเก่ จะทำการไถดิน ๑-๒ ครั้ง ตากดิน ๗-๑๐ วัน พรวนดินแล้วคราด เก็บเศษซาก ราก เหง้า หัว และไหล ของ วัชพืชข้ามปีออกจากแปลงก่อนปลูก

๘) การเก็บเกี่ยว เกษตรกรเก็บเกี่ยวอ้อย ตอนที่อ้อยอายุประมาณ ๑๐-๑๔ เดือน หลังปลูก สังเกตจากยอดอ้อยจะมีข้อถี่กว่าปกติ ซึ่งหลังจากตัดเสร็จเกษตรกรจะนำอ้อยไปขายทันที

/๖. ปัญหา...

๖. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตอ้อย

๖.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกร ได้แก่

- พันธุ์อ้อยหาซื้อได้ยาก และส่วนใหญ่ไม่ได้ผลิตพันธุ์อ้อยไว้ใช้เอง ทำให้ต้องไปซื้อจากคนอื่นซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการซื้อพันธุ์จำนวนมาก
- ดินไม่มีความสมบูรณ์ ไม่เหมาะในการปลูกอ้อย ดินเป็นดินทรายซึ่งมีความแห้งแล้ง ไม่มีธาตุอาหาร บางพื้นที่ดินแข็ง การปลูกอ้อยต่อเนื่องหลายปีในพื้นที่ซ้ำๆ ทำให้ดินเสื่อมมาก
- ไม่มีระบบน้ำ ต้องรอน้ำฝนเพียงอย่างเดียว
- ปุ๋ยมีราคาแพง เจอปุ๋ยปลอมและปุ๋ยผสมค่อนข้างเยอะ
- สารเคมีต่างๆ เช่นยาคุมหญ้า ยาฆ่าหญ้า มีราคาแพง เมื่อใช้แล้วเกิดการแพ้สารเคมีและเกิดสารเคมีสะสมในร่างกาย ทำให้สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง
- วัชพืชดื้อยา กำจัดยาก ขึ้นอย่างรวดเร็ว
- ปัญหาแมลง เช่น เพลี้ยไฟ หนอนด้วง เเจาะท่อนพันธุ์ หนอนกอ กัดกินยอดอ้อยทำให้ต้นแห้งตาย ด้วงหนวดยาว ขุดดิน เเจาะแล้วต้นจะตาย ใบขาว ยอดขาว ทำให้อ้อยไม่สมบูรณ์
- แรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอ ทำให้ต้องจ้างแรงงานเพิ่มซึ่งค่าจ้างมีแนวโน้มราคาแพงขึ้นเรื่อยๆ
- ราคาอ้อยตกต่ำ
- ต้นทุนสูง เนื่องจาก ราคาน้ำมัน ราคาปุ๋ย และค่าแรง สูงขึ้น ทำให้ต้องกู้ยืมเงิน
- ที่ดินขนาดเล็ก มีที่ดินน้อย ทำให้ผลิตอ้อยได้ไม่มาก
- เงินทุนไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น
- คิวในการขายอ้อยยาว ต้องรอนาน การลำเลียงขนส่งอ้อยเข้าบริษัทล่าช้า ได้รับเงินจากการขายอ้อยช้ากว่าการขายลานและถูกหักค่าบริการ
- เจ้าหน้าที่ของโรงงาน ไม่ค่อยดูแลลูกค้า ให้การบริการไม่ดี

๖.๒ ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ ประสบกับปัญหาราคาอ้อยตกต่ำ จึงต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยให้รัฐบาลช่วยกำหนดราคาอ้อยให้สูงขึ้น ช่วยเหลือด้านราคาปุ๋ย ต้องการรับการสนับสนุนพันธุ์อ้อยฟรีและจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยแนะนำแนวทางลดต้นทุนในการผลิตอ้อย และเทคนิคต่างๆ ในการเพิ่มผลผลิตอ้อย และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องโรคและแมลงของอ้อย ช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องแหล่งน้ำ

วิธีแก้ปัญหาเบื้องต้นของเกษตรกร จากการประสบปัญหาด้านการผลิตต่างๆ เช่น ต้นทุนสูง ภัยแล้ง เกษตรกรได้วางแผนการผลิตอ้อยในพื้นที่ของตนเอง คือ เปลี่ยนพื้นที่บางส่วนไปทำอย่างอื่น ปลูกพืชตามฤดูกาล ปลูกสินค้าที่ไม่มีอุปสรรคแทนที่การปลูกอ้อย มีวางแผนการลงทุนโดยการศึกษาสภาพพื้นที่ และลักษณะของดินว่าเป็นดินแห้งหรือดินชื้น ต้องไม่เร่งปลูกเพราะจะทำให้ขาดทุนจากการบำรุงรักษาที่เยอะเกินไป และอ้อยเจริญเติบโตไม่เต็มที่

แผนที่จะดำเนินการต่อไป

๑. หาความสัมพันธ์ของตัวแปร ที่คาดว่าจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิต โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

๒. หาความสัมพันธ์ของตัวแปร ที่คาดว่าจะส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายหลักในการประกอบอาชีพทางการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืนโดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

/ที่ประชุม...

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ สอบถามว่า ใช้ปุ๋ยเพิ่มร้อยละ ๑ ผลผลิตเพิ่มร้อยละ ๑.๐๓ ต่อไร่หรือกิโลกรัม ประเด็นที่ถามเนื่องจากการใช้ปุ๋ยเพิ่มค่าใช้จ่ายเพิ่ม ผลผลิตที่เพิ่มจะคุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไปหรือไม่

นางสาวอนุสร มูลป้อม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ นักวิจัย อธิบายว่าเฉลี่ยแล้วผลผลิตที่ได้อยู่ที่ ๗๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย กล่าวว่าเท่าที่ทราบมา พื้นที่ปลูกอ้อย ส่วนใหญ่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน การศึกษานี้ยังไม่ได้บอกให้ทราบถึงการศึกษาเรื่องนี้ เพื่ออะไร หรือ ผลผลิตที่ได้โดยเฉลี่ย ๑๖ ตันต่อไร่ ในขณะที่ข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรบอกไว้ว่ามีเทคนิคการผลิตที่สามารถผลิตได้ ๘๐ หรือ ๑๐๐ ตันต่อไร่ กรณีที่มีครวเรือนที่สามารถเพิ่มผลผลิตอีกจำนวน ๑๕% ทำไม มีแรงจูงใจอะไรถึงสามารถทำได้

นางสาวอนุสร มูลป้อม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ นักวิจัย ไม่ใช่ ๑๕ เปอร์เซ็นต์ของครวเรือน แต่เป็น ๑๕% ของค่าเฉลี่ยที่หักจากค่าความประสิทธิภาพของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๙๙ ราย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ ๘๕% แต่ถ้าหากว่าค่าประสิทธิภาพจากโปรแกรมเป็น ๑๐๐% ก็คือ ไม่มีค่าของความไร้ประสิทธิภาพอยู่เลย ซึ่งในส่วน ๑๕% คาดว่าน่าจะขึ้นอยู่กับปัจจัยตัวแปรอื่น ๆ ที่พยายามหาข้อมูลที่จะศึกษาต่อไป เพราะการหาค่า Frontier เป็นการป้อนข้อมูลที่เป็นตัวเลข ส่วนใหญ่จะเป็น ๐ กับ ๑ ที่กำหนดเข้าไป แต่ในส่วนของชุดดิน กำลังพิจารณาอาจจะใช้ในส่วนของโปรแกรมตัวอื่น

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย หากสามารถหาและนำออกมาได้ ก็จะสามารถเป็นทางเลือกหรือประเด็นหนึ่งที่เรานำมาแก้ไขเพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตให้ได้มาตรฐานหรือได้ตามเกณฑ์ เพราะผลผลิตของเราค่อนข้างต่ำ

นายเกียรติยศ ทรงสง่า นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ แสดงความคิดเห็นว่ากรณีนี้จะหาปัจจัยอื่นที่นอกจาก Frontier ไม่ควรทำ เพราะในเวลาวิจัยที่ใช้เครื่องมือ Frontier ต้องคิดว่าดีที่สุด ถ้าจะหาปัจจัยอื่นโดยใช้ Frontier ก็ให้นำข้อมูลปัจจัยที่หามาได้ประมวลผลหลาย ๆ ครั้ง ก็จะทำให้ทราบผลการศึกษา

นางสาวอนุสร มูลป้อม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ นักวิจัย เนื่องจากในการศึกษาชุดดินไม่สามารถใช้กับ Frontier ได้ถึงจะมาเป็นตัวเลขแล้ว บางครั้งประมวลค่าไม่ออก เป็นการหาปัจจัยมาเสริมในส่วนของ Frontier ไม่ได้ออกนอกกรอบการวิจัย

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ กล่าวเสริมว่าเป็นการศึกษาในรอบ ไม่ได้ ออกนอกกรอบการวิจัยแต่เป็นการศึกษาปัจจัยเจาะลึก ในรายละเอียดเพื่อตอบโจทย์งานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น

มติที่ประชุม รับทราบความก้าวหน้า โดยให้นักวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอของคณะกรรมการ

(๔) แนวทางการพัฒนามาตรฐานการผลิต และการแปรรูปหมากเม่าของเครือข่ายเกษตรกร

ในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา : เครือข่ายอินแปง จังหวัดสกลนคร

โดย นางอาทิตย์า พงพรหม นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ และคณะ

สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาทบทวนสถานการณ์ สภาพปัญหา และศักยภาพ ด้านการผลิต และการแปรรูปหมากเม่าของเครือข่ายอินแปง จังหวัดสกลนคร

/๒. เพื่อศึกษา...

๒. เพื่อศึกษาหลักการในการผลิตมาตรฐานพืชอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร และการแปรรูปหมากเฒ่าตามหลักเกณฑ์จีเอ็มพีของกระทรวงสาธารณสุข

๓. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการผลิตหมากเฒ่าอินทรีย์ และการแปรรูปให้ได้หลักเกณฑ์จีเอ็มพี แบบครบวงจร ร่วมกับเครือข่ายและภาคีเครือข่าย

๔. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาความรู้ และการปฏิบัติด้านการพัฒนาไปสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปหมากเฒ่าเพื่อเข้าสู่หลักเกณฑ์จีเอ็มพี และการจัดการด้านการตลาดหมากเฒ่าและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมากเฒ่า

๕. เพื่อติดตามผลการประยุกต์ใช้ความรู้และหลักปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และจีเอ็มพีในการปรับปรุงการผลิตและแปรรูปหมากเฒ่าแบบครบวงจรของเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายอินแปลง

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) การผลิตหมากเฒ่าของเกษตรกรเครือข่ายอินแปลง จังหวัดสกลนคร ใน ๕ ประเด็นดังนี้

- การผลิตหมากเฒ่า
- การผลิตหมากเฒ่าตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร
- แนวทางการพัฒนาการผลิตหมากเฒ่าอินทรีย์
- วิธีการสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนการปฏิบัติให้แก่เครือข่ายเกษตรกรฯ ในด้านการผลิตหมากเฒ่าตามมาตรฐานอินทรีย์

- ผลและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของการผลิตหมากเฒ่าตามมาตรฐานอินทรีย์ ข้อดี ข้อเสีย ปัญหา และอุปสรรคที่พบ หลังจากเครือข่ายเกษตรกรฯ นำองค์ความรู้ และแนวทางฯ ไปประยุกต์ใช้ และปฏิบัติจริง

๒) การแปรรูปหมากเฒ่าของเกษตรกรเครือข่ายอินแปลง จังหวัดสกลนคร ใน ๕ ประเด็นดังนี้

- การแปรรูปหมากเฒ่า
- การแปรรูปหมากเฒ่าตามหลักเกณฑ์จีเอ็มพีของกระทรวงสาธารณสุข
- แนวทางการพัฒนาการแปรรูปน้ำหมากเฒ่าตามหลักเกณฑ์จีเอ็มพี
- วิธีการสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนการปฏิบัติให้แก่เครือข่ายเกษตรกรฯ ในด้านการแปรรูปน้ำหมากเฒ่าตามหลักเกณฑ์จีเอ็มพี

- ผลและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของการผลิตหมากเฒ่าตามหลักเกณฑ์จีเอ็มพี ข้อดี ข้อเสีย ปัญหา และอุปสรรคที่พบ หลังจากเครือข่ายเกษตรกรฯ นำองค์ความรู้ และแนวทางฯ ไปประยุกต์ใช้ และปฏิบัติจริง

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ปลูกหมากเฒ่า และแปรรูปน้ำหมากเฒ่าของเครือข่ายอินแปลง อำเภอ กุดบาก จังหวัดสกลนคร

๓. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

- ๑) เกษตรกรผู้ปลูกหมากเฒ่าที่เข้าร่วมกิจกรรมหมากเฒ่าอินทรีย์ อ. กุดบาก
- ๒) เกษตรกรและทายาทเกษตรกรที่ร่วมกิจกรรมการแปรรูปหมากเฒ่าของเครือข่ายอ.กุดบาก
- ๓) เกษตรกรและทายาทเกษตรกรผู้รับผิดชอบด้านการตลาดน้ำหมากเฒ่า อ.กุดบาก
- ๔) ผู้นำ และผู้ประสานงานเครือข่ายอินแปลง

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ผลเชิงวิจัย

- ๑) แนวทางการผลิตหมากเฒ่าตามมาตรฐานอินทรีย์
- ๒) แนวทางการแปรรูปน้ำหมากเฒ่าตามหลักเกณฑ์จีเอ็มพี

/๒. ผลเชิง...

๒. ผลเชิงพัฒนา

๑) เกษตรกรได้รับองค์ความรู้เรื่องการผลิตและแปรรูปหมากเฒ่าตามมาตรฐานอินทรีย์ และหลักเกณฑ์จีเอ็มพี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเห็นความสำคัญของการผลิตหมากเฒ่าอินทรีย์และแปรรูปหมากเฒ่าจีเอ็มพีที่เอื้อต่อตนเอง ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม

๒) เกษตรกรในฐานะผู้ผลิตได้รับความปลอดภัยจากการลดละเลิกการใช้สารเคมี และมีรายได้

๓) ผลผลิตและผลิตภัณฑ์หมากเฒ่ามีคุณภาพและปลอดภัยได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค เพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาด เกิดช่องทางในการสร้างรายได้ให้สมาชิกเครือข่าย

๔) เกิดการผลิตและแปรรูปที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนทั้งดิน น้ำ และอากาศ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ผลการศึกษา มีขั้นตอน และกระบวนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Planning)

๑) สำรวจ และเก็บข้อมูลเบื้องต้น

- แผนผังโรงงานและรายการเครื่องมืออุปกรณ์ที่ต้องจัดหาเพิ่มเติม
- ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรและพนักงานโรงงานแปรรูปหมากเฒ่า
- รายชื่อผู้ประสานงานและนักวิจัยท้องถิ่น
- แผนที่แปลงปลูกหมากเฒ่าของสมาชิก

๒) เวทีระดมความคิดเห็นกำหนดโจทย์วิจัย

- ข้อมูลเบื้องต้นด้านการปลูกและการแปรรูปหมากเฒ่าของเครือข่าย
- การตัดสินใจเบื้องต้นในการปรับเปลี่ยนสู่ระบบเกษตรอินทรีย์และมาตรฐาน GMP
- จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ
- การประเมินเบื้องต้นถึงความเป็นไปได้ในการผลิตหมากเฒ่าอินทรีย์

๓) การจัดเวทีฝึกอบรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวางแผนการดำเนินงาน

- ความรู้ด้านการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ การขอรับรองและตรวจประเมิน
- คำแนะนำเบื้องต้นในการปรับปรุงระบบการผลิต
- แผนงานและทิศทางการดำเนินงาน เกษตรกรผู้ปลูกหมากเฒ่า ปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ และประสานงานในรูปแบบจุ่ม ฝ่ายการแปรรูป ปรับเปลี่ยนสู่มาตรฐาน GMP และปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เป็นระบบมากขึ้น ฝ่ายการตลาด ขยายตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติ และการสังเกต (Action & Observation)

๑) กระบวนการพัฒนาการผลิตหมากเฒ่าอินทรีย์

๑.๑) กระบวนการพัฒนาการผลิตหมากเฒ่าอินทรีย์

- ข้อมูลเกษตรกรรายแปลง และประเมินข้อบกพร่องเบื้องต้น
- เตรียมเอกสารการสมัคร และการจดบันทึกฟาร์ม

๑.๒) ตรวจรับรองมาตรฐานหมากเฒ่าอินทรีย์

- ตรวจสอบเอกสารและแปลงปลูกหมากเฒ่า
- เกษตรกรทราบข้อบกพร่องและปรับปรุงการผลิตตามคำแนะนำ
- ติดตามความก้าวหน้าและตรวจสอบสารเคมีตกค้างในผลผลิต ก่อนเสนอคณะกรรมการพิจารณา

/- ผลการ...

- ผลการพิจารณา พบว่า ผ่านการตรวจรับรองจำนวน ๒๒ ราย และไม่ผ่านการตรวจรับรองจำนวน ๔ ราย ขอตรวจรับรองเพิ่มเติมประมาณ ๘-๑๐ ราย และถอนตัวจำนวน ๒ ราย

๒) กระบวนการพัฒนาหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการแปรรูปหมากเฒ่า

๒.๑) กำหนดแนวทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้

- ข้อเสนอแนะด้านการแปรรูปและการตลาด
- รูปแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของฝ่ายแปรรูปและฝ่ายการตลาด

๒.๒) อบรมมาตรฐาน GMP และบรรจุภัณฑ์

- ความรู้ด้านการปรับเปลี่ยนสู่มาตรฐาน GMP และการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- เรียนรู้การปรับปรุงระบบการแปรรูปจากการศึกษาดูงาน
- ข้อเสนอเรื่องที่ตั้งโรงงานแปรรูปหมากเฒ่า
- เสนอแนวคิดในการออกแบบฉลากร่วมกัน

๒.๓) อบรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหารที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย

- ความรู้ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหารที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย
- การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้แปรรูปกลุ่มอื่น
- แผนผังไลน์การผลิต

๒.๔) เทศกาลหมากเฒ่าประจำปี ๒๕๕๗ ครั้งที่ ๑๓

- ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานของชมรมหมากเฒ่าสกลนคร
- ความรู้ด้านการพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์
- บริษัท Lemon Farm ติดต่อบริษัทน้ำหมากเฒ่า ๑๐๐%

ขั้นตอนที่ ๓ การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection)

๑) เวทีคืนข้อมูลเบื้องต้น

- สรุปการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายตามที่วางแผนร่วมกันไว้ สิ่งที่ทำไปแล้วและยังไม่ได้ดำเนินการ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
- แผนการดำเนินงานในระยะถัดไป
- ความร่วมมือด้านการผลิตหมากเฒ่าอินทรีย์กับพื้นที่อื่น

แผนการดำเนินงาน

๑. ขยายระยะเวลาอีก ๖ เดือน (มีนาคม ๒๕๕๘) รวม ๑๘ เดือน
๒. รวบรวมผลการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และยื่นขอตรวจรับรองเพิ่มเติม
๓. เก็บข้อมูลด้านการตลาด
๔. วางแผนการดำเนินงานระยะต่อไป
๕. จัดเวทีสรุปผลการปฏิบัติการและสรุปบทเรียน
๖. เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ จากการนำเสนอขยายระยะเวลาอีก ๖ เดือน บรรยายโดยสรุปก็คือจะพัฒนาน้ำหมากเฒ่าอินทรีย์ และพัฒนาต่อยอดด้านการตลาด และประเด็นในเรื่องจะอย่างไรให้มีวัตถุดิบมาป้อนโรงงานได้ตลอด เดิมมีระยะเวลาแค่ ๓ เดือน ไม่ใช่เฉพาะหมากเฒ่า เป็นปัญหาของโรงงานที่รับผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นมันสำปะหลัง สับปะรด ในส่วนที่บริษัทรับซื้อน้ำหมากเฒ่า ๑๐๐% หมายถึงอะไร ถ้าในเนื้อหาบรรยาย คือ บริษัท Lemon Farm รับซื้อน้ำหมากเฒ่าทั้งหมดที่ผลิตมาได้

/นายณัฐพล...

นายณัฐพล ขานหมัด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ นักวิจัย เป็นน้ำหมากเมา ๑๐๐% แบบเข้มข้นที่ไม่ได้ผสมส่วนผสมอะไร ในความเป็นจริงบริษัทฯ ต้องการรับซื้อผลผลิตทั้งหมด เพื่อไปทำแผนทางการตลาด แต่ทางกลุ่มอินแปงไม่สามารถผลิตให้ได้เนื่องจากมีวัตถุดิบจำนวนจำกัด

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย กล่าวว่าน้ำหมากเมาที่ระบุปัญหาการขาดสินค้า รวมไปถึงรสชาติของหมากเมาด้วยหรือไม่ เพราะที่เคยทราบมา รสชาติในแต่ละท้องถิ่นจะไม่เหมือนกัน การทำวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงเรื่องนี้บ้างหรือไม่

นายณัฐพล ขานหมัด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ นักวิจัย อธิบายว่าจากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง ข้อสังเกตที่เห็นได้ชัดอีกอย่างคือ มีการกลายพันธุ์ของหมากเมาค่อนข้างมาก อย่างในพื้นที่ที่มีต้นหมากเมาทั้งเก่าและใหม่ มีต้นเก่าที่อายุถึง ๕๐ ปี และต้นใหม่ที่เกิดจากการเพาะเมล็ด ซึ่งทีมวิจัยก็สนใจที่จะศึกษาพันธุ์หมากเมา แต่ยังไม่ได้ศึกษาเชิงลึกมากนัก ตอนนี้ได้ข้อมูลเบื้องต้นมาเท่านั้น แต่พบว่าสายพันธุ์มีผลต่อคุณภาพมาก บางต้นมีรสเปรี้ยว บางต้นมีรสฝาด หรือบางต้นเวลาสุกผลที่ออกมาสีแดงมากก็จะทำให้มีรสเปรี้ยวมากกว่าสำหรับวิธีแก้ปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ คือ จะเน้นใช้ประโยชน์จากจุดเด่นของหมากเมาแต่ละสายพันธุ์ เช่น ถ้ามีรสฝาดมากก็จะนำไปทำไวน์แทน ถ้าออกรสหวานก็จะไปทำน้ำพร้อมดื่ม ประเด็นนี้นักวิจัยคงต้องไปศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดแก้ปัญหาถ้าไม่หวานอาจจะเพิ่มสารความหวาน หรือแปรรูปเป็นสินค้าประเภทอื่น แทนการที่เกษตรกรจะต้องโค่นต้นทิ้ง ซึ่งปัจจุบันก็มีอยู่บ้างที่ต้นไหนไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานก็จะโค่นทิ้ง

คุณวรารักษ์ บัวเผื่อน นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี เพิ่มเติมในส่วนของความหวานทางกลุ่มอินแปง จะมีวิธีการในการควบคุมมาตรฐานความหวานอยู่แล้ว

คุณอาทิตย์ พงษ์พรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน อธิบายว่า ผลงานที่นำเสนอในครั้งนี้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่ง มีประเด็นที่แตกไปอีกค่อนข้างมาก เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพูดคุยในแต่ละครั้งจะมีประเด็นใหม่ที่เกี่ยวข้องเนื่องเกิดขึ้นเสมอหลากหลายประเด็น แต่ประเด็นที่นักวิจัยเห็นในเบื้องต้น คือ สายพันธุ์ แต่พบว่า ในวงการหมากเมาแถบอีสานเหนือ จะยอมรับน้ำหมากเมาที่ผลิตจากหมากเมาที่ปลูกในเขตอำเภอภูพานว่ามีรสชาติดีที่สุด ซึ่งในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล จะพบเห็นพันธุ์แปลก ๆ ที่มีลักษณะเด่นต่างกัน ส่วนมากเป็นสายพันธุ์ในพื้นที่ แต่เกิดจากการกลายพันธุ์จากการเพาะเมล็ด เช่น ให้ผลแบบพวงยาว หรือ แบบสุกพร้อมกัน หรือมีรสชาติดี รสฝาด รสหวานมาก หวานน้อย รสเปรี้ยว การคัดพันธุ์หากได้สายพันธุ์ที่ดีที่สุด ก็จะสามารถนำไปขยายต่อโดยใช้วิธีเสียบยอดกับต้นหมากเมาเก่า อีกเรื่องหนึ่งที่พบคือ การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งเครือข่ายมีแผนที่จะดำเนินการ แต่ยังไม่ได้เริ่มขับเคลื่อน เพราะทางกลุ่มยังมองว่าในส่วนของการโภชนาการที่จะนำมาระบุในฉลาก มีความสำคัญเป็นลำดับถัดไป จึงมองไปที่กระบวนการอื่นก่อน คือเรื่องมาตรฐานความปลอดภัย ส่วนระยะเวลาการวิจัย เดิมเคยเสนอไว้ในข้อเสนอโครงการ ๑๘ เดือน แต่คณะกรรมการฯ ได้อนุมัติให้ ๑ ปี พอลงไปปฏิบัติจริง เห็นว่าสมควรต้องขยายเป็น ๑๘ เดือน ตามที่เคยขอ ดังนั้นจึงขออนุมัติในที่ประชุมฯ ขยายเวลาไปอีก ๖ เดือน (รวม ๑๘ เดือน) เพื่อจะได้ทำให้สมบูรณ์ครบทุกขั้นตอน

มติที่ประชุม เห็นชอบให้ขยายระยะเวลาในการทำวิจัยไปอีก ๖ เดือน รวมเป็นระยะเวลาทั้งหมด ๑๘ เดือน

เรื่องที่ ๔.๒ ข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน ๑ เรื่อง

(๑) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย

โดย นางสาวนพร จาริชา นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเลย

/วัตถุประสงค์...

วัตถุประสงค์การวิจัย ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๑) ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ๒) ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อเกษตรกรและสนองตามนโยบายของ ส.ป.ก.

ขอบเขตของการวิจัย มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลสังคม เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลเวียงไสย อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย
๒. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษากลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน หมู่ที่ ๑, ๓, ๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลเวียงไสย อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย จำนวน ๑๐๐ ราย
๓. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาจากเกษตรกรในเขตพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ หมู่ที่ ๑, ๓, ๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลเวียงไสย อำเภอกุหลาบ
๔. ขอบเขตด้านเวลา ดำเนินการศึกษาประมาณ กันยายน ๒๕๕๗ ถึง มีนาคม ๒๕๕๘

ระเบียบวิธีวิจัย

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ๑.๑ ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรในเขตพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน หมู่ที่ ๑, ๓, ๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลเวียงไสย อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย จำนวน ๑๐๐ ราย
- ๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด คือ จำนวน ๑๐๐ ราย จากหมู่ที่ ๑, ๓, ๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลเวียงไสย อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย โดยมีการนัดสัมภาษณ์เกษตรกรผ่านผู้นำชุมชน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- ๒.๑ การสร้างเครื่องมือการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ ตอน
ตอนที่ ๑ ข้อมูลสภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
ตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเวียงไสย อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย

๒.๒ การทดสอบเครื่องมือตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองสอบถามกับกลุ่มในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลหนองแสง อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๑๕ ราย เพื่อนำมาวิเคราะห์ทางสถิติหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ต่อไป

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- จัดทำแผนการออกเก็บข้อมูลเกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่าง
- ประสานงานกับผู้นำกลุ่มในแต่ละตำบลเป้าหมาย เพื่อนัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตามแผน

/- เก็บรวบรวม...

- เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการออกไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่กำหนดไว้ในแต่ละ ตำบลด้วยตนเอง

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้การวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลปฐมภูมิ ที่รวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ก่อนนำมาจัดหมวดหมู่และลงรหัสข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นดังนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ ๓ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย เป็นการทดสอบสมมติฐานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ๗ ตัว ที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ กับตัวแปรตาม ๔ ตัว โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานที่ประชุมฯ เป็นห่วงในเรื่องการทำวิจัยซึ่งทำเพียงคนเดียว เนื่องจากจังหวัดมีงานจำนวนมากกระยะทางจากจังหวัดไปในพื้นที่โครงการก็ไกลเมตร ในส่วนของระเบียบวิจัยขอให้กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดินเสนอความคิด

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ในเรื่องการเสนองานวิจัย ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยครบถ้วนทุกองค์ประกอบ รวมทั้งข้อเสนอที่เป็นตัวเต็ม ก็จะมีในการใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ ถ้านักวิจัยมีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือทางสถิติมาแล้วก็ไม่น่าห่วง พิจารณาจากกรอบแนวคิดที่กำหนดตัวแปรไว้ค่อนข้างน้อย มีเพียง ๒ กลุ่ม มีสภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ อาจจะไม่ครอบคลุมตัวอย่างสำคัญ แต่ถ้ามองการศึกษาในเบื้องต้นก็ไม่แน่ว่ามีปัญหา แต่ฝากว่า หากลงไปเก็บข้อมูลในชุมชนแล้วสามารถหาข้อมูลในส่วนที่เป็นคุณภาพมาเพิ่มได้ จะทำให้ผลงานวิจัยสมบูรณ์ขึ้น อาจจะได้จากการไปสัมภาษณ์เพิ่ม หรือ การพูดคุยกับเกษตรกร จะทำให้ได้ประเด็นบางตัวที่ทำให้เนื้อหาของเรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเรื่องระยะเวลาในการทำวิจัย ขอให้นักวิจัยพิจารณาว่าจะทันหรือไม่ เนื่องจากมีงานในหน้าที่ อาจจะขอขยายเวลาทำได้ ในส่วนของงบประมาณที่เสนอขอจำนวน ๑๕,๐๐๐ บาท ขอให้พิจารณาว่าเพียงพอหรือไม่

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า จากกรอบการวิจัยในเรื่องของตัวแปรตาม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ จะเป็นตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตาม ดูจากงานวิจัยน่าจะตัวแปรอิสระ

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ตามความเห็นขึ้นอยู่กับนักวิจัยว่าจะวางเป็นตัวแปรอะไร เพราะว่าตัวแปรตามตัวนี้สามารถกำหนดเป็นตัวแปรต้นได้เช่นกัน ตามที่กำหนดไว้ทั้ง ๑๐ ตัวสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ขึ้นอยู่กับนักวิจัยจะวางไว้ตรงไหน

นางสาวนพร จาริชา นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย อธิบายว่า ต้องการศึกษากว่าตัวแปรต้น คือ สภาพสังคม เศรษฐกิจ มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างไร และพิจารณาถึงผลที่ตามมาว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ เพิ่มเติมว่า อยากให้ไปทบทวน อาจจะเพิ่มเติมแนวคิด เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบการวิจัยชัดเจนขึ้น และทำให้งานวิจัยสมบูรณ์

/นายเกียรติยศ...

นายเกียรติยศ ทรงสง่า นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ ประชากรในพื้นที่เกษตรกรรม มีจำนวนเท่าไร ควรจะใช้จำนวนประชากรทั้งหมด แล้วค่อยมาสรุปในจำนวนนี้ เพราะอาจจะมีผลในการวิเคราะห์ทางสถิติ

นางสาวนพร จาริชา นักวิชาการปฏิบัติการที่ดินชำนาญการ นักวิจัย อธิบายว่าจำนวนเกษตรกรรมทั้งหมดในนิคมฯ ๒๐๘ ราย แต่เป็นเกษตรกรรมที่เข้าร่วมในนิคมฯ ๑๐๐ ราย จึงใช้เกษตรกรรมจำนวน ๑๐๐ รายมาเป็นกลุ่มเป้าหมาย เพราะการศึกษานี้ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ จึงกำหนดเฉพาะเกษตรกรรมที่เข้าร่วมโครงการเท่านั้น

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิบัติการที่ดิน สรุปว่าการที่จะกำหนดประชากร หรือ จำนวนประชากร ขึ้นอยู่กับนักวิจัยเป็นผู้กำหนด ว่าจะเป็นคนใด จำนวนเท่าใด ให้สอดคล้องกับโจทย์วิจัยที่ตั้งไว้ กรณีเดียวกันกับเรื่องตัวแปรที่กำหนดให้การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์เป็นตัวแปรตามก็ถือว่าไม่ผิด เพียงแต่คณะกรรมการต้องการชี้ให้เห็นว่าตัวแปรการมีส่วนร่วมบางตัวสามารถย้อนกลับไปเป็นตัวแปรต้นได้เหมือนกัน และกรณีข้อเสนอแนะของ ดร.เกียรติยศ นั้นเป็นเรื่องความห่วงใยเรื่องการใช้ข้อมูลของประชากรมาวิเคราะห์ทางสถิติบางตัวซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามเงื่อนไข

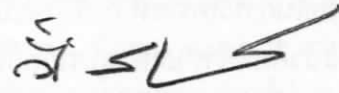
มติที่ประชุม เห็นชอบให้ทำงานวิจัยตามที่เสนอ โดยพิจารณาเรื่องระยะในการทำการวิจัยว่าเพียงพอที่จะทำงานวิจัยหรือไม่

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่นๆ
- ไม่มี -

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๓๐ น.

(นางอาทิตย์ยา พองพรหม)
นักวิชาการปฏิบัติการที่ดินชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิบัติการที่ดิน
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล่อม)
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน
คณะกรรมการและเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการ